

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL JEAN RICHARD DE LA TOUR
prezentate la 16 mai 2024¹

Cauze conexate C-289/23 [Corván] și C-305/23 [Bacigán]ⁱ

**Agencia Estatal de la Administración Tributaria
împotriva lui**

A.

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Tribunalul Comercial nr. 1 din Alicante, Spania)]

și

S.E.I.

împotriva

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de lo Mercantil n° 10 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 10 din Barcelona, Spania)]

„Trimitere preliminară – Directiva (UE) 2019/1023 – Proceduri de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie – Cerere de remitere de datorie – Persoană fizică devenită insolubilă – Condiții de acces la remiterea de datorie – Creanțe publice – Plafon de remitere”

I. Introducere

1. Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 23 alineatele (2) și (4) din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența)².

2. Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între persoane fizice devenite insolubile (denumite în continuare „debitorii”), pe de o parte, și Agencia Estatal de Administración Tributaria (Agenția de Stat a Administrației Financiare, Spania) (denumită în continuare „AEAT”), în legătură cu o cerere de remitere de datorie depusă de acești debitori în cursul procedurii de insolvență care îi privește. Astfel, AEAT s-a opus cererilor de remitere de datorie ca urmare a relei-credințe a debitorului (cauza C-289/23) sau a necinstei sale (C-305/23), amintind totodată că creanțele publice erau excluse de la remiterea de datorie.

¹ Limba originală: franceza.

ⁱ Denumirile prezentelor cauze sunt fictive. Acestea nu corespund numelui real al niciunei părți din procedură.

² JO 2019, L 172, p. 18.

3. Această cauză oferă Curții ocazia de a clarifica marja de manevră de care dispun statele membre pentru transpunerea articolului 23 alineatele (1), (2) și (4) din Directiva 2019/1023, care prevede că acestea trebuie să prevadă dispoziții prin care accesul la remiterea de datorie este refuzat sau restricționat în caz de necinste sau de rea-credință din partea debitorului, pot refuza sau restricționa un asemenea acces în funcție de anumite comportamente ale debitorului și, respectiv, pot exclude anumite categorii specifice de datorii de la mecanismul de remitere completă a datoriei.

4. La cererea Curții, ne vom concentra analiza pe a doua întrebare litera d) în cauza C-289/23, care privește în esență marja de manevră a statelor membre la transpunerea Directivei 2019/1023, în special posibilitatea de a încadra remiterea de datorie referitoare la creanțe publice în limite care să nu aibă legătură cu valoarea reală a datoriei.

5. În prezentele concluzii, în urma analizei noastre, vom propune să se răspundă Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Tribunalul Comercial nr. 1 din Alicante, Spania), instanța de trimitere în această cauză, că statele membre pot prevedea o restrângere a remiterii de datorie, pentru categorii specifice de creanțe, sub forma unui plafon dincolo de care nu are loc remiterea, cu condiția ca această restrângere să fie justificată în mod corespunzător.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

6. Articolul 23 din Directiva 2019/1023, intitulat „Derogări”, are următorul cuprins:

„(1) Prin derogare de la articolele 20-22, statele membre mențin sau introduc dispoziții prin care accesul la remiterea de datorie este refuzat sau restricționat, prin care este revocat beneficiul remiterii sau prin care sunt prevăzute termene mai lungi pentru obținerea remiterii complete de datorie sau termene de decădere mai lungi în cazul în care întreprinzătorul insolvent a acționat în mod necinstit sau cu rea-credință, în temeiul dreptului intern, față de creditori sau alte părți interesate în momentul îndatorării, în timpul procedurii de insolvență sau în timpul achitării datoriei, fără a se aduce atingere normelor naționale privind sarcina probei.

(2) Prin derogare de la articolele 20-22, statele membre pot să mențină sau să introducă dispoziții prin care accesul la remiterea de datorie este refuzat sau restricționat, prin care este revocat beneficiul remiterii sau prin care sunt prevăzute termene mai lungi pentru obținerea remiterii complete de datorie sau termene de decădere mai lungi dacă există anumite circumstanțe bine definite și dacă astfel de derogări sunt justificate în mod corespunzător, cum ar fi în cazul în care:

- (a) întreprinzătorul insolvent a încălcat în mod substanțial obligațiile prevăzute într-un plan de rambursare sau orice altă obligație legală care vizează protejarea intereselor creditorilor, inclusiv obligația de a maximiza randamentele pentru creditori;
- (b) întreprinzătorul insolvent nu a respectat obligațiile de informare sau de cooperare în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern;
- (c) există cereri abuzive de remitere de datorie;

- (d) există o cerere succesivă de remitere într-un anumit termen de la data la care întreprinzătorului insolvent i s-a acordat o remitere completă de datorie sau i s-a refuzat o remitere completă de datorie ca urmare a unei încălcări grave a obligațiilor de informare sau de cooperare;
- (e) costul procedurii care conduce la remiterea de datorie nu este acoperit sau
- (f) este necesară o derogare pentru a garanta echilibrul între drepturile debitorului și drepturile unuia sau mai multor creditori.

[...]

(4) Statele membre pot exclude categorii specifice de datorii de la remiterea de datorie sau pot restricționa accesul la remiterea de datorie sau pot stabili o perioadă mai lungă premergătoare remiterii de datorie în cazul în care astfel de excluderi, restricții sau prelungiri de perioadă sunt justificate în mod corespunzător, cum ar fi pentru:

- (a) datoriile garantate;
- (b) datoriile care decurg din sau sunt legate de sancțiuni penale;
- (c) datoriile care decurg din răspunderea delictuală;
- (d) datoriile aferente obligațiilor de întreținere care decurg dintr-o relație de familie, de rudenie, de căsătorie sau de alianță;
- (e) datoriile angajate după solicitarea sau deschiderea procedurii care conduce la remiterea de datorie și
- (f) datoriile care decurg din obligația de a plăti costul procedurii care conduce la remiterea de datorie.

[...]”

B. Dreptul spaniol

7. Legea aplicabilă *rationae temporis* litigiilor principale este Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (Decretul legislativ regal 1/2020 privind adoptarea textului de reformare a Legii insolvenței)³ din 5 mai 2020, astfel cum a fost modificat prin Ley 16/2022 de reforma del texto refundido de la Ley Concursal aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, para la transposición de la [Directiva 2019/1023] (Legea 16/2022 privind modificarea textului de reformare a Legii insolvenței, aprobat prin Decretul regal legislativ 1/2020 din 5 mai 2020, în vederea transpunerii [Directivei 2019/1023])⁴, din 5 septembrie 2022 (denumită în continuare „TRLR”).

³ BOE nr. 127 din 7 mai 2020, p. 31518.

⁴ BOE nr. 214 din 6 septembrie 2022, p. 123682.

8. Preambulul acestei legi enunță:

„[...]

Atunci când debitorul insolubil este o persoană fizică, procedura de insolvență urmărește să identifice debitorii de bună-credință și să le ofere o remitere parțială de datorie, permițându-le astfel să beneficieze de o a doua șansă și evitând trecerea lor în economia subterană sau într-o situație de marginalitate.

[...]

Una dintre modificările cele mai radicale ale noii reglementări este aceea că, în loc să condiționeze remiterea de achitarea unui anumit tip de datorii (după cum prevedea articolul 487 alineatul 2 din [TRLC în versiunea dinaintea acestor schimbări]), se adoptă un sistem de remitere pe bază de merit în care orice debitor, indiferent dacă este sau nu întreprinzător, cu condiția să îndeplinească cerința bunei-credințe pe care se întemeiază această instituție, poate avea acces la o remitere completă de datoriile sale, în afara celor care, în mod excepțional și ca urmare a naturii lor speciale, sunt considerate ca neputând face în mod legal obiectul unei remiteri. Se menține opțiunea, deja acceptată de legiuitorul spaniol în anul 2015, ca remiterea să fie acordată oricărui debitor persoană fizică de bună-credință, indiferent dacă este sau nu întreprinzător.

[...]

Buna-credință a debitorului rămâne piatra de temelie a remiterii. În conformitate cu recomandările organismelor internaționale, o delimitare normativă a bunei-credințe este stabilită prin referire la anumite comportamente obiective enumerate în mod exhaustiv (*numerus clausus*), fără a se recurge la modele de comportament vagi sau insuficient de specifice ori a căror dovedire impune debitorului o sarcină imposibilă [...]

[...]

Remiterea de datorie se extinde la toate creanțele din cadrul procedurii colective și la toate creanțele asupra masei bunurilor. Excepțiile se întemeiază, în unele cazuri, pe relevanța deosebită pe care achitarea lor o reprezintă pentru o societate justă și solidară, bazată pe statul de drept (cum ar fi datoriile aferente obligațiilor de întreținere, datoriile de drept public, datoriile care decurg din infracțiuni sau datoriile care decurg din răspunderea delictuală). Astfel, remiterea de datorie pentru creanțele de drept public este supusă anumitor limite și nu poate interveni decât la prima remitere de datorie, iar nu la următoarele [...]

[...]”

9. Articolul 486 din TRLC prevede:

„Debitorul persoană fizică, indiferent dacă este sau nu întreprinzător, poate solicita remiterea datoriei neplătite în termenii și în condițiile stabilite de prezenta lege, cu condiția să fie un debitor de bună-credință:

- 1) prin supunerea la un plan de plată fără lichidarea prealabilă a masei activelor, în conformitate cu regimul de remitere a datoriei menționat în subsecțiunea 1 din secțiunea 3 de mai jos sau

- 2) prin lichidarea masei activelor, caz în care remiterea de datorie va fi supusă regimului prevăzut în subsecțiunea 2 din secțiunea 3 de mai jos, în situația în care cauza închiderii procedurii de insolvență este sfârșitul fazei de lichidare a masei activelor sau insuficiența acesteia pentru a acoperi creanțele din masa bunurilor.”

10. Articolul 489 din TRLC are următorul cuprins:

„(1) Remiterea de datorie se extinde la toate datoriile neachitate, cu excepția următoarelor:

[...]

- 5) datoriile rezultate din creanțe de drept public. Cu toate acestea, datoriile pentru care gestionarea recuperării este de competența [AEAT] pot fi remise până la concurența sumei maxime de 10 000 de euro pentru fiecare debitor; pentru primii 5 000 de euro din datorie, remiterea va fi completă și, începând cu această sumă, remiterea atinge 50 % din datorie până la maximul indicat. De asemenea, datoriile sociale pot fi remise pentru aceeași sumă și în aceleași condiții. Suma remisă, în limita plafonului menționat mai sus, se aplică în ordine inversă ordinii de prioritate stabilite legal prin prezenta lege și, în cadrul fiecărei categorii, în funcție de vechimea acesteia;

[...]

(3) O creanță de drept public poate face obiectul unei remiteri de datorie până la concurența sumei stabilite la alineatul 1 punctul 5 a doua teză, dar numai cu ocazia primei remiteri de datorie, nicio sumă neputând beneficia de remitere cu ocazia remiterilor ulterioare pe care același debitor le-ar putea obține.”

III. Situația de fapt din litigiile principale și întrebările preliminare

A. Cauza C-289/23

11. La 7 iulie 2022, A. a depus o cerere de deschidere a procedurii de insolvență și a declarat datorii în valoare de 537 787,69 euro. Întrucât instanța de trimitere a declarat insolvența acestui debitor și a dispus închiderea procedurii ca urmare a lipsei activelor la 26 iulie 2022, debitorul respectiv a depus o cerere de remitere completă de datorii la 28 septembrie 2022. La 19 octombrie 2022, această instanță a admis în principiu opoziția la remiterea de datorie formulată de AEAT ca urmare a existenței a diverse creanțe de drept public.

12. În fața instanței de trimitere, AEAT susține, pe de o parte, că refuzul remiterii de datorie era motivat de existența, de mai puțin de zece ani, a unei decizii definitive de extindere a răspunderii pentru un total de 114 408,09 euro de datorii fiscale și de penalități datorate de societatea al cărei administrator era debitorul și, în consecință, acest debitor nu era de bună-credință. Ea adaugă, pe de altă parte, că anumite creanțe sunt publice și sunt, așadar, excluse de la remiterea de datorie.

13. Această instanță are îndoieli cu privire la modul în care legiuitorul spaniol a transpus Directiva 2019/1023, în primul rând, în ceea ce privește noțiunea de „bună-credință”, care condiționează accesul la remiterea de datorie și este definită în mod obiectiv (în special faptul de a nu fi făcut obiectul unei extinderi de răspundere în cei zece ani anteriori cererii de remitere de datorie), și, în al doilea rând, în ceea ce privește excluderea creanțelor publice.

14. Cu privire la acest ultim aspect, instanța menționată arată că dreptul spaniol prevede că creanțele publice a căror recuperare ține de competența AEAT și a Tesoreria General de la Seguridad Social (Trezoreria Generală a Securității Sociale, Spania) pot face obiectul unei remiteri parțiale de datorie. Astfel, pentru aceste creanțe, remiterea este limitată la 10 000 de euro pentru fiecare debitor, precizându-se că, pentru primii 5 000 de euro, remiterea este completă și, peste acest quantum, remiterea atinge 50 % din creanță până la quantumul maxim de 10 000 de euro. Suma plătită se aplică în ordinea inversă ordinii de prioritate stabilite în mod legal și, în cadrul fiecărei categorii de creanțe, în funcție de vechimea sa.

15. Instanța de trimitere ridică în special problema lipsei de proporționalitate a remiterii de datorie autorizate prin lege în raport cu quantumul total al pasivului, ceea ce riscă să priveze de efect real remiterea de datorie.

16. În aceste condiții, Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Tribunalul Comercial nr. 1 din Alicante) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) a) Articolul 23 alineatul (2) din [D]irectiv[a 2019/1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care exclude accesul la remiterea de datorie, în sensul articolului 487 alineatul 1 punctul 2 din [TRL]C, în condițiile în care această excludere nu era prevăzută în reglementarea anterioară transpunerii [acestei] directive[...], care recunoștea dreptul la remiterea de datorie, fiind introdusă *ex novo* de către legiuitor? În concret, legiuitorul național are posibilitatea, cu ocazia transpunerii directivei [menționate], să stabilească restricții privind accesul la remiterea de datorie mai severe decât cele prevăzute de reglementarea anterioară, în special atunci când restricția respectivă nu corespunde niciuneia dintre situațiile prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din [aceeași] directivă?
- b) În cazul unui răspuns negativ al Curții la întrebarea anterioară, articolul 23 alineatul (2) din Directiva 2019/1023 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care exclude accesul la remiterea de datorie «[a]tunci când, în cei zece ani anteriori cererii de remitere, [debitorul] a fost sancționat printr-o decizie administrativă definitivă pentru o contravenție foarte gravă în materie fiscală sau pentru o contravenție privind securitatea socială sau ordinea socială sau atunci când, în aceeași perioadă, a fost adoptată o decizie definitivă de extindere a răspunderii, cu excepția cazului în care, la data introducerii cererii de remitere, acesta a achitat integral datoriile care intră în răspunderea sa» (articolul 487 alineatul 1 punctul 2 din TRLC), în condițiile în care o asemenea cauză presupune modificarea sistemului de clasificare a creanțelor în cadrul procedurii de insolvență?
- c) În cazul unui răspuns negativ al Curții la întrebarea anterioară, articolul 23 alineatul (2) din [D]irectiv[a 2019/1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care exclude accesul la remiterea de datorie, în sensul articolului 487 alineatul 1 punctul 2 din TRLC, «[a]tunci când [...] a fost adoptată o decizie definitivă de extindere a răspunderii, cu excepția cazului în care, la data introducerii cererii de remitere, [debitorul] a achitat integral datoriile care intră în răspunderea sa», în condițiile în care o astfel de împrejurare nu este de natură să stabilească reaua-credință a debitorului? Are vreo relevanță în această privință faptul că procedura de insolvență nu a fost declarată ca fiind frauduloasă?

- d) În cazul unui răspuns negativ al Curții la întrebarea anterioară, articolul 23 alineatul (2) din [D]irectiv[a 2019/1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care exclude accesul la remiterea de datorie, în sensul articolului 487 alineatul 1 punctul 2 din TRLC, pentru încălcări sau decizii de extindere a răspunderii, care au fost constatate, respectiv, adoptate în cei zece ani anteriori cererii de remitere de datorie, fără a se ține seama de data faptului generator al răspunderii și de eventuala întârziere în adoptarea deciziei de extindere a răspunderii?
- e) În cazul unui răspuns negativ al Curții la întrebările anterioare, articolul 23 alineatul (2) din [D]irectiv[a 2019/1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care exclude accesul la remiterea de datorie, în sensul articolului 487 alineatul 1 punctul 2 din TRLC, în condițiile în care această restricție nu a fost justificată în mod corespunzător de legiuitorul național?
- 2) a) Articolul 23 alineatul (4) din [D]irectiv[a 2019/1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții precum cea prevăzută la articolul 487 alineatul 1 punctul 2 din TRLC, care conține cauze care exclud accesul la remiterea de datorie și care nu sunt incluse în lista prevăzută la articolul 23 alineatul (4)? În concret, lista de cauze cuprinsă la articolul 23 alineatul (4) trebuie interpretată ca o listă *numerus clausus* sau, dimpotrivă, ca o listă *numerus apertus*?
- b) În măsura în care lista este *numerus apertus*, iar legiuitorul național poate să prevadă și alte excepții în afara celor stabilite de [D]irectiv[a 2019/1023], articolul 23 alineatul (4) din [această] directivă se opune unei reglementări naționale care instituie o regulă generală de neremitere a datoriilor de drept public decât în împrejurări și pentru sume foarte limitate, indiferent de natura și de împrejurările datoriilor concrete de drept public? În special, este relevant în prezenta cauză faptul că reglementarea anterioară, astfel cum a fost interpretată de jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) permitea remiterea de datorie într-o anumită măsură în ceea ce privește creanțele de drept public și că norma de transpunere a servit la restrângerea domeniului de aplicare al remiterii?
- c) În cazul unui răspuns negativ al Curții la întrebarea anterioară, trebuie să se considere că articolul 23 alineatul (4) din [D]irectiv[a 2019/1023] se opune unei dispoziții naționale, precum cea prevăzută la articolul 489 alineatul 1 punctul 5 din TRLC, care instituie o regulă generală de excludere a creanțelor de drept public de la remiterea de datorie (cu anumite excepții care fac obiectul următoarei întrebări preliminare), în măsura în care acordă un tratament privilegiat creditorilor de drept public față de ceilalți creditori?
- d) În special, și în legătură cu întrebarea anterioară, este relevant faptul că reglementarea prevede că creanțele de drept public pot beneficia într-o anumită măsură de remiterea de datorie, însă numai în ce privește anumite datorii și doar între anumite limite care nu au legătură cu valoarea reală a datoriei?
- e) În sfârșit, articolul 23 alineatul (4) din Directiva [...] 2019/[1023] trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții precum cea prevăzută la articolul 489 alineatul 1 punctul 5 din TRLC, în măsura în care [excepția de la] remiterea de datorie [a creanțelor de drept public] este justificată de «relevanța deosebită pe care o are pentru o societate echitabilă și solidară, bazată pe statul de drept», [achitarea anumitor datorii,] iar remiterea de datorie [prevăzută de această dispoziție] se referă cu caracter general la datoriile de drept public, fără a se ține seama de natura concretă a creanței? În special, este relevant în

acest scop faptul că justificarea generală este utilizată atât pentru datoriile enumerate la articolul 23 alineatul (4) din [această] directivă, cât și pentru împrejurări sau datorii care nu figurează pe listele respective?”

B. Cauza C-305/23 (recapitulare)

17. În cadrul unei proceduri de lichidare judiciară care a determinat, printre altele, vânzarea locuinței sale, S.E.I., persoană fizică, a solicitat o remitere de datorie, propunând în același timp un plan de stingere a datoriilor pe care le considera ca nefiind susceptibile să facă obiectul unei remiteri. AEAT s-a opus acestei cereri pentru motivul că, în cei zece ani anteriori cererii de remitere de datorie, S.E.I. fusese sancționată prin intermediul unei decizii administrative definitive (amendă de 504,99 euro) pentru infracțiuni fiscale foarte grave și sancțiunea nu era executată la momentul depunerii cererii de remitere de datorie.

18. În aceste condiții, Juzgado de lo Mercantil n° 10 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 10 din Barcelona, Spania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții mai multe întrebări preliminare care nu sunt relevante în cadrul prezentelor concluzii.

19. Prin Decizia președintelui Curții din 21 iunie 2023, cauzele C-289/23 și C-305/23 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

20. S.E.I., guvernul spaniol și Comisia Europeană au depus observații scrise.

IV. Analiză

21. La cererea Curții, analiza noastră se va concentra pe a doua întrebare litera d) din cauza C-289/23, prin care instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă marja de manevră a statelor membre la transpunerea Directivei 2019/1023 permite încadrarea remiterii de datorii publice între limite care să nu aibă legătură cu valoarea reală a datoriei.

22. Această cauză, dincolo de problema tipului de categorie de creanțe care poate să nu fie supusă remiterii de datorie care a fost soluționată recent de Curte⁵, ridică problematica legată de întinderea cantitativă a excluderii de la această remitere.

23. Întrebarea instanței de trimitere arată că aceasta din urmă ridică problema metodei pragului dublu de 5 000 și de 10 000 de euro reținută de legiuitorul spaniol pentru remiterea datoriilor de natură fiscală sau socială, fără a ține seama de quantumul global al datoriei fiscale sau sociale în discuție.

24. În observații, Comisia este de acord în acest sens, afirmând că, deși această restrângere merge în direcția bună, nu este sigur că este suficientă pentru a respecta articolul 23 alineatul (4) din Directiva 2019/1023. Ea își însușește argumentul instanței de trimitere în favoarea respectării principiului proporționalității în raport cu quantumul total al datoriei în punerea în aplicare a excluderii de la remiterea de datorie.

⁵ A se vedea Hotărârea din 11 aprilie 2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Excluderea creanțelor publice de la remiterea de datorii) (C-687/22, EU:C:2024:287).

25. Amintim că această directivă prevede obligația statelor membre de a se asigura că întreprinzătorii insolvenți au acces la cel puțin o procedură care poate să conducă la o remitere completă de datorie⁶. Acest articol nu impune statelor membre să garanteze remiterea completă de datorie pentru întreprinzătorii insolvenți.

26. În plus, articolul 23 din Directiva 2019/1023 prevede o serie de situații care pot conduce la refuzul sau la restricționarea accesului la remiterea de datorie, la prevederea de termene mai lungi pentru obținerea remiterii de datorie sau de termene de decădere mai lungi fie din cauza necinstei sau a relei-credințe a debitorului [alineatul (1)], fie din cauza altor comportamente ale debitorului [alineatul (2)], fie ca urmare a naturii creanței în cauză [alineatul (4)], fie ca urmare a profesiei întreprinzătorului [alineatul (5)].

27. Cu toate acestea, Curtea a statuat deja că articolul 23 alineatul (4) din Directiva 2019/1023 trebuie interpretat în sensul că lista categoriilor specifice de creanțe care figurează în acesta nu are un caracter exhaustiv și că statele membre au posibilitatea de a exclude de la remiterea de datorie și alte categorii specifice de creanțe decât cele enumerate în această dispoziție, în cazuri justificate în mod corespunzător⁷.

28. Astfel, statele membre pot adăuga categorii specifice de creanțe la cele șase categorii menționate de acest articol 23 alineatul (4).

29. Același raționament poate fi aplicat articolului 23 alineatul (2) din Directiva 2019/1023, care prevede o listă de șase comportamente care pot avea printre altele un impact asupra remiterii de datorie. Statele membre pot completa și această listă.

30. Prin urmare, numărul de derogări de la remiterea de datorie poate fi ridicat, statele membre având o marjă largă de apreciere în acest domeniu pentru a ține seama de sistemul lor juridic, date fiind efectele pe care le pot avea astfel de norme.

31. Curtea a precizat că legiuitorul Uniunii a supus în mod expres exercitarea posibilității acordate astfel la articolul 23 alineatul (4) din Directiva 2019/1023 condiției ca asemenea excluderi să fie „justificate în mod corespunzător”. Aceasta a adăugat că, atunci când legiuitorul național adoptă astfel de derogări, motivele acestor derogări trebuie să rezulte din dreptul național sau din procedura care a condus la acestea și că motivele respective trebuie să urmărească un interes public legitim⁸.

32. În consecință, marja largă de apreciere a statelor membre pentru a adăuga categorii specifice de creanțe este încadrată de aceste două cerințe, și anume existența unei justificări în dreptul național și urmărirea unui interes public legitim.

33. În plus, modul de redactare a articolului 23 alineatul (4) din Directiva 2019/1023 prevede că, pentru aceste categorii specifice de datorii, statele membre pot prevedea o excludere de la remiterea de datorie sau o restricționare a accesului la remiterea de datorie ori un termen de remitere mai lung atunci când aceste excluderi, restricții sau prelungiri de perioadă sunt justificate în mod corespunzător.

⁶ A se vedea articolul 20 alineatul (1) primul paragraf din directiva menționată.

⁷ A se vedea Hotărârea din 11 aprilie 2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Excluderea creanțelor publice de la remiterea de datorie) (C-687/22, EU:C:2024:287, punctul 39).

⁸ A se vedea Hotărârea din 11 aprilie 2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Excluderea creanțelor publice de la remiterea de datorie) (C-687/22, EU:C:2024:287, punctul 42).

34. Astfel, legiuitorul Uniunii nu numai că permite excluderea totală de la remiterea de datorie, dar, în plus, nu face nicio referire la o modalitate specifică de restricționare a accesului la remitere (plafon, proporție, praguri cu variații proporționale) atunci când excluderea este doar parțială, ceea ce confirmă încă o dată marja largă de apreciere lăsată statelor membre și lipsa armonizării în materie.

35. Ar fi, în orice caz, paradoxal să se restrângă mai mult marja de apreciere a statelor membre pentru restricții decât pentru excluderi.

36. În consecință, deși este posibilă o restricționare a remiterii de datorie proporțională cu valoarea totală a datoriilor, nimic nu împiedică recurgerea la plafonarea remiterii de datorie, cu condiția ca ambele metode să fie justificate în mod corespunzător. O remitere de datorie plafonată poate avea un efect stimulat în vederea unei reacții mai rapide a întreprinzătorului față de o valoare în creștere a datoriilor. Acest întreprinzător va ști că, dincolo de pragul respectiv, fără o reacție din partea sa, remiterea nu va avea loc.

37. Singura referire la o proporție se regăsește la articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2019/1023, atunci când este avută în vedere ipoteza remiterii de datorie condiționate de o rambursare parțială a datoriei de către întreprinzător. În acest caz, obligația de rambursare trebuie stabilită în funcție de situația individuală a întreprinzătorului și, în special, trebuie să fie proporțională cu veniturile și cu activele sale disponibile în perioada de remitere și să țină seama de interesul echitabil al creditorilor.

38. Nu considerăm că această referire la o proporție între rambursarea parțială de către debitor, precum și veniturile și activele sale disponibile în această ipoteză precisă este suficientă pentru a face din ea o obligație pentru statele membre atunci când au în vedere restricționări ale remiterii de datorie.

39. Aplicarea de către statele membre a principiului proporționalității cu ocazia transpunerii Directivei 2019/1023 nu impune recurgerea la o remitere de datorie proporțională cu pasivul în locul, de exemplu, al unei remiteri de datorie plafonate. În schimb, acest principiu impune statelor respective să pună în aplicare mijloace proporționale pentru a ajunge la rezultatul urmărit de directiva menționată, și anume existența unei proceduri care poate conduce la remiterea completă de datorie pentru întreprinzătorul insolvent. Prin urmare, revine fiecărui stat membru competența de a aprecia în funcție de dreptul său de insolvență, de garanții, de regimuri matrimoniale, de dreptul său fiscal, modul în care această procedură se poate integra într-un sistem global, amintindu-se că directiva menționată în sine nu face abstracție de echilibrul între drepturile debitorului și drepturile unuia sau mai multor creditori⁹.

40. Cu toate acestea, în măsura în care Directiva 2019/1023 nu realizează o armonizare a excluderii de la remiterea de datorie și a modalităților acestora, revine fiecărui stat membru competența de a le stabili, cu condiția însă ca normele aferente să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile situațiilor similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității)¹⁰.

⁹ A se vedea articolul 23 alineatul (2) litera (f) din această directivă.

¹⁰ A se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 2021, ALPINE BAU (C-25/20, EU:C:2021:963, punctul 32 și jurisprudența citată).

41. Considerăm că această directivă este o directivă de armonizare minimă al cărei obiectiv este introducerea în fiecare stat membru a unei proceduri de remitere completă sau parțială de datorie, modalitățile de restricționare a acestei remiteri fiind în mare măsură lăsate la aprecierea statelor membre, sub rezerva ca acele restricții, cu respectarea principiului efectivității, să fie justificate în mod corespunzător și să rezulte din dreptul național sau din procedura care a condus la acestea.

42. Prin urmare, propunem să se răspundă la a doua întrebare preliminară litera d) în cauza C-289/23 că articolul 23 alineatul (4) din Directiva 2019/1023 trebuie interpretat în sensul că restricționarea remiterii de datorie pentru o categorie specifică de creanțe prin instituirea unui plafon dincolo de care nu se va efectua nicio remitere este posibilă cu condiția ca această restricție să fie justificată în mod corespunzător în temeiul dreptului național sau al procedurii care a condus la aceasta.

V. Concluzie

43. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la a doua întrebare preliminară litera d), adresată de Juzgado de lo Mercantil n° 1 de Alicante (Tribunalul Comercial nr. 1 din Alicante, Spania) în cauza C-289/23, după cum urmează:

Articolul 23 alineatul (4) din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența)

trebuie interpretat în sensul că

restricționarea remiterii de datorie pentru o categorie specifică de creanțe prin instituirea unui plafon dincolo de care nu se va efectua nicio remitere este posibilă cu condiția ca acea restricție să fie justificată în mod corespunzător în temeiul dreptului național sau al procedurii care a condus la aceasta.